

Сакиева С.С.

“АДАБИЙ ОКУУ” ОКУУЛУГУНДАГЫ ОКУУЧУНУН ЧЫГАРМАЧЫЛЫГЫНЫН
БУЛАКТАРЫ

Сакиева С.С.

ИСТОЧНИКИ ТВОРЧЕСТВА УЧАЩИХСЯ В УЧЕБНИКЕ “ВЫРАЗИТЕЛЬНОЕ
ЧТЕНИЕ”

S.S. Sakieva

SOURCES CREATIVITY OF PUPILS IN THE TEXTBOOKS "EXPRESSIVE READING"

УДК:373.3:372.8:37.011.33

Макалада башталгыч мектептин 2-классы үчүн жаңыдан түзүлгөн “Адабий окуу” китебинин түзүлүшү жөнүндө сөз болот. Ошондой эле макалада окуу китебиндеги окуучунун чыгармачылыгын өнүктүрүүчү формалары көрсөтүлгөн, окуулуктагы окуу материалдарынын берилиши, аларды өркүндөтүүнүн жолдору макалада терең талданган.

Негизги сөздөр: адабий окуу, окуу китеби, окуучунун китеп окуу көндүмү, окуучунун чыгармачылыгы, инсандыкка багыттап окутуу, текст менен иштөө, суроо жана тапшырмалар.

В статье говорится о новой книге “Адабий окуу” предназначенной для 2-х классов, начальной школы и о ее структуре. А также в статье рассматриваются форма развития творчества ученика, материалы данные в учебнике, и их развитие широко показано в данной статье.

Ключевые слова: литературное чтение, навык чтения ученика, творчество ученика, лично-ориентированное обучение, работа с текстом, вопросы и задания.

In this article we have a talk about the book *Adabui okuu*. It's structure. Besides it about the shapes of reading, speaking and writing skills and their deloping you can find in this article. There are many exampecs. There is you can fain many interesting and useful things.

Key words: literature reading, reading skills, pupils creative, personality. understanding, working with the text, questions and tasks.

Башталгыч билим берүү – бул баланын инсандыгын калыптандыруунун алгачкы баскычы болуп саналат. Башталгыч класста баланын билимге болгон алгачкы көз караштары практикаланат. Ал эми мындай жумуштарды жүргүзүүдө адабий окуу предмети турат. Баланы эң алгач китеп дүйнөсүнө жетелеген, улуттук чыгармаларды окуу менен улуттук каада-салт, үрп-адат, таалим-тарбия, улуттук билим берүү, кыргыздын элдик оозеки чыгармалары, кыргыздын мыкты уул-кыздарынын өмүр таржымалы, алардын баскан жолу, Ата Мекен, кыргыз жеринин жаратылышынын кооздугун чагылдырган ыр, кара сөз түрүндөгү чыгармалардын мааниси менен таанышышат. Кенже мектеп жашындагы балдардын табияты тексттин кыска мазмундуу, түшүнүктүү болуусун талап кылат. Мындай тексттерди окуу менен окуу көндүмү, окурмандык чыгармачылыгы, оозеки жана жазуу чыгармачылыгы, сөз байлыгы, ой жүгүртүүсү, жеке, жупта, топто иштөөгө багыт алат.

Адабий окуу окуулугуна тексттерди тандоодо – окуулуктун педагогикалык, психологиялык, адабий-лүүлүгү, системалуулугу, тематикалуу аспектилерин кароо башкы планга коюлат. Эң алгач тексттин психологиялык аспектисин кароону баштоо ыңгайлуу. Себеби, текстти тандоодо анын маанисин түшүнүүдөгү баланын кабыл алуусун, эстеп калуусун, ойлоосун, көңүл буруусун, элестетүүсүн канааттандыра турган чыгармаларды издөө, аларды окуулукка киргизүү талабы коюлат. Экинчиден, педагогикалык аспектиде кароодо окуулуктун баланын окутуу, өнүгүү, тарбиялоо функциясын аткарган, тексттин мазмунун окуу менен бала бул үч функцияны өздөштүрө алгандай шарт талап кылынат. Үчүнчүдөн, тексттин адабийлүүлүгү эске алынат. Төртүнчүдөн, системалуулук жана тематикалык аспектини бирдей кароо зарыл экендигин тажрыйба ырастап келет. Адабий окуу китептери тематикалык принцип менен түзүлөт. Окуу китебинин түзүлүшүндө авторлор бул эки аспектини бирдей функциясын карайт. Тематикалык принципти аткаруу үчүн системалуулук талап кылынат.

Учурда 2-4-класстар үчүн «Адабий окуу» китептери эки авторлордун тобу менен түзүлүп окутулууда. Бизге белгилүү болгондой, 90-жылдардан бери «Эне тили» окуу китеби «Адабий окуу» деп аталып, п.и.к. А.Д.Токтомаматовдун авторлугу менен түзүлүп, башталгыч мектепте окулуп келген. Окуу китебинин түзүлүшү түп-тамырынан бери өзгөрүп, инсандык окутууга багытталган. Бул окуулуктар учурда 2012-жылдан бери альтернативдүү түзүлгөн педагогика илиминин доктору С.К.Рысбаев, п.и.к. Б.А.Абдухамидова, практик мугалим К.Ибраимова тарабынан сунушталган. Окуулук менен бирге методикалык колдонмосу заманбап инсандык окутууга ылайыкташтырылган.

2-класстар үчүн түзүлгөн окуулук (Автору С.К.Рысбаев, Б.А.Абдухамидова, К.Ибраимова, Бишкек, 2012) окуу программасында көрсөтүлгөн тематикалар боюнча түзүлгөн. Башталгыч класстын окуу китептери тематикалык принцип боюнча түзүлүшү жагынан айырмаланат. Окуулукка жалпысынан берекелүү алтын күзгө, туулган жерге, менин жан дүйнөм, күлкү – ден соолуктун мүлкү, алтын балалыкка, жыл мезгилдерине, сөз үйрөнүп алалы, ойлонуп көрөлүк, байчечекей гүл ачты, бабалардан калган сөз, тынчтыктын жана эмгектин майрамы, окуу ылдамдыгын текшерүүчү тексттерден турат. Окуулуктун түзүлүшү альтернативдүү окуулуктун

мазмунун толуктап турат. Окуулукта мугалим үчүн бир топ жанылыктар берилгендигин төмөнкү булактары аркылуу классификацияласак болот.

1. Кыргыз башталгыч класстарында алгачкы жолу бөлүм жөнүндө маалымат берүү жанылыгы кездешет. Ар бир бөлүмдүн башында бала эмне жөнүндө түшүнүк алгандыгы каралган. Мисалы, «Туулган жердин топурагы алтын» деген бөлүмгө карата: «Адам мекенин сүйөт, булбул гүлдөрүн сүйөт» деген накыл сөз бар эмеспи. Адамдар сыяктуу эле канаттуу куштар да, өз мекенин сүйүшөт, алыс калса сагынышат. Анда эмесе, баарыбыз чогуу мукам үндүү Булбулдун мекенине болгон кусалыгы жөнүндөгү жомокту окуйлу». Демек, бала мындай маалыматты алуу менен бөлүмдө эмне жөнүндө сөз болгондугун көз алдына келтирет. Бөлүмдө кандай чыгармалар окула тургандыгы жөнүндө көз алдына келтирет.

2. Бөлүмдөргө сунушталган ыр жана кара сөз түрүндөгү тексттерди тандоо критерийлерин белгилөө маанилүү. Башка окуулуктарга салыштырмалуу кара сөз түрүндөгү тексттер басымдуулук кылат. Кенже мектеп жашындагы балдар үчүн кара сөз түрүндөгү тексттер кыргыз адабиятында аз экендиги маалым. Окуулуктарда көбүнчө ыр түрүндөгү чыгармаларга басым жасалып келген. Ал эми бул окуулукта кара сөз түрүндөгү чыгармаларга көбүрөөк орун бергендиги байкалат. Биз аны төмөнкү фактылардан байкай алабыз. Мисалы, бөлүмдө «Алтын уя», «Булбул», «Шыктуу чыйырчык», «Коон баккан карыя» деген өндүү тексттер кездешет. «Алтын уя» тексттеринин мазмуну балдарды тарбиялоонун түрдүү формаларын чагылдырган окуялар менен тексттин мазмунун ачылгандыгын белгилөөгө болот. «Алтын уядагы» куштун өзүнүн жашаган жери хандын мыктылап жасаган капасынан артык көрүнгөнү, же болбосо ар кимдин өз мекени артык экендиги тексттин мазмунун талдоодо ар кимдин өз уясы өзүнө алтын уя экенин аныктайт. «Булбул» текстиндеги талант аркылуу кичинекей баланын көп ийлиликтерге жеткенин, «Шыктуу чыйырчык» чыгармасындагы кубулжуган үнү бар чымчыктын үнү, анын адамдар менен болгон байланышы жөнүндө, «Коон баккан карыя» чыгармасындагы чон ата, анын небереси Эрмек, анын коон уурдаган достору жөнүндөгү окуяларды чагылдырган. Бул тексттерди окуучулар өз алдынча окуп түшүнүү менен тексттин мазмунун талдоо, аларга баа берүү, ой жүгүртүү аркылуу текстти окуу менен окуу көндүмү калыптанат.

3. Окуулуктагы кийинки жетишкендик катары – тексттерге берилген сүрөттөрдүн мазмуну жөнүндө айтууга болот. Ар бир тексттин мазмунуна жараша сүрөттөр берилген. Ушул эле бөлүмдөгү «Алтын уяга» хандын ак сарайы, хандын сарайдын алдында туруп, ойго багышы, капаска салынган булбул, токойдогу булбулдун жашаган жерин сүрөттөгөн эпизоддор, «Кулунтайым» ырына кулун чаап, ак калпак кийген бала, «Булбул» чыгармасына сыйкырчыга комуз черткен бала, даракта кереметтүү үн салган булбул чагылдырган, «Комуз» деген ырга

улуттук кийимде комуз черткен кыз, «Шыктуу чымчык» ангемесине сайроочу куштарды чагылдырган талаанын көрүнүшү, «Бачайы чымчык» ырына карата даракта сайраган чымчыктын, «Коон баккан» карыя текстине коон көтөрүп бара жаткан баланын түстүү сүрөтү берилген. Тексттин мазмунун айтууда да көмөк көрсөтө алат. Башталгыч класстарда тексттердин мазмуну түстүү сүрөттөр менен коштолуп турса, текстти өз алдынча түшүнүүгө жардам бере алат. Демек, сүрөт баланын тексттин мазмунун түшүнүүсүнө багыт берет, тексттин тегерегинде ой жүгүртүүгө суроо жана тапшырмалар менен иштөөгө, чыгармага текст жаратууга мүмкүнчүлүк түзөт.

4. Сүрөттөр менен иштөө – окуулуктун негизги методикалык аппаратын түзгөн. Окуулуктун дагы бир жанылыгы катарында – окуучунун жазуу маданиятын калыптандырууга берилген окуу материалдары болуп саналат. Жазуу маданиятын өнүктүрүүгө карата окуулукта дил баян, баяндамага карата окуу материалдары сунушталган. Мисалы, «Сыйкырдуу кыш» (77-бет, дил баян), «Токойдогу окуя» (103-бет, сүрөт боюнча ангемелешүү), «Баарынан эне ыйык» (114-бет, дил баян), «Апама арнайм» (117-бет, дил баян), «Кел, Ноорузум, келе гой!» (121-бет, дил баян) темаларына карата сүрөттөр берилген. Бул сүрөттөр менен иштөө аркылуу баланын оозеки жана жазуу маданияты өркүндөтүлөт. Бала сүрөт боюнча өз алдынча ой жүгүртөт, аны пландаштырат, иреттүү өз сөзү менен жазууга машыгат. Орфографиялык, стилистикалык жактан да өзүнүн сабаттуулугун өркүндөтөт.

5. Окуулуктагы дагы бир жетишкендик – кайталоо сабагына берилген окуу материалдары. Мындай сабактар адабий окуу сабактарында уюштурулбай келет. 60-70-жылдары Султан Турусбековдун методикалык колдонмолорунда кайталоо сабактарын уюштуруунун үлгүлөрү берилген. Кийинки убактарда бул ыкмалар методикалык эмгектерде каралбай калган. Бул адабий окуу предметиндеги жанылык катары баалоого болот. Ар бир бөлүмдүн аягы кайталоо сабагын уюштурууга карата суроолор, тапшырмалар, тесттер сунушталган. Жалпысынан кайталоо сабактарын уюштуруунун формалары авторлор тарабынан бир топ терен, ийкемдүү сунушталгандыгын белгилөөгө болот. Мисалы, жаттаган жанылмачтарына айтып көргүлө, бул бөлүмдөгү кайсы окуя өзгөчө күлкүлүү экен, викториналык суроолордун үлгүсү, кроссвордду чечмелегиле, төмөнкү ырда канча «К» тамгасы катышыптыр, келгиле мелдешибиз, каармандарды бири-бирине салыштыруу, сүрөттөө аркылуу айтуу өндүү тапшырмалар берилген. Ар бир бөлүмдүн мазмунуна жана маанисине карата суроо-тапшырмалар иштелгендиги байкалат. Бирок тапшырмалардын мазмуну бир түрдүү түзүлгөндүгүн белгилөөгө болот, т.а. оозеки жооптор менен гана чектелген. Адабий окуудагы башкы маселе – баланын китеп окуу көндүмүн калыптандыруучу тапшырмалар көз жаздымында калган. Демек, авторлор окуулуктун кийинки

басылышында эске алуусу зарыл экендигин белгилөөбүз абзел.

6. Окуулукта макал-лакаптарды, табышмактарды талдоого карата берилген материалдар да кездешет. Башталгыч класстар үчүн түзүлгөн окуулуктарда макал-лакап, табышмак, жанылмачтар көбүнчө үй тапшырмасы катары жаттап келүүгө сунушталып келет. Окуулукта бул маселе баланын инсандык сапаттарын калыптандырууга багытталгандыгын белгилөөгө болот. «Бабалардан калган сөз» бөлүмүндө дидактикалык чыгармаларга кенен орун берилген. Алардын ар бирине авторлор тарабынан бала үчүн түшүндүрмө берилген. Мисалы, табышмактар жөнүндө маалыматты окуп көрөлү: Балдар силер табышмак айтканды жакшы көрөсүңөрбү? Буларды силердей балдар ойлонуп оюн өстүрсүң деп, ата-бабалар чыгарышкан. Табышмактарды таба билгенге үйрөнсөнөр, башка бардык сабактарды да жакшы өздөштүрөсүңөр. Же болбосо макал билсе, ошол силерге акыл үйрөтөт, тарбия берет. Сөзүнөрдү өстүрөт, оюнарды да байытат. Ким макал-лакаптарды көп билсе, ошол адам сөзгө чечен болот. Силер да, акылдуу-эстүү, сөз чебери болгула балдар. Ушундай ыкмалар калптарга, жанылмачтарга да колдонулуу менен бул чыгармалардын үлгүлөрү берилген. Мындай чыгармаларды түшүндүрмөсү менен окуу, жаттоо аркылуу баланын тапкычтыгы, логикалык ой жүгүртүүсү, алардын таасири менен инсандык сапаттары калыптанат. Демек, адабий окууда дидактикалык чыгармаларды оозеки үйрөтүүнүн бир топ алгылыктуу жактары бар экендигин белгилөөгө болот.

7. Окуулуктун методикалык аппаратынын окуучунун логикалык ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүгө берилген материалдар. Адабий окуу сабагын кызыктуу уюштуруу – бул мугалимдин жеке чыгармачылыгына байланышкан. Окуулукта ушул маселеге арналган кызыктуу маселелер берилгендигин белгилөөгө болот. Ар бир тексттин аягында кошумча материал катары иштелген. Алардын айрымдарын карап көрөлү. тазалык бар жерде ден соолук да таза болот деген теманын тегерегинде ой жүгүрткүлө, ынтымак тууралуу ыр, макалдарды таап келгиле, «Эгер мен Бекиштин ордунда болсом...» деген сүйлөмдү улантып, өз оюнарды айтууга даярданып келгиле, төмөнкү ырда канча «К» тамгасы катышыптыр, бири-биринер менен өз ара табышмак айтышып, алардын жообун бат, туура айтканга үйрөңгүлө, мааниси окшош, мааниси карама-каршы сөздөрдү таап айтуу, Хандын жигити менен Алдар Көсөөнүн мүнөздөрүн, сапаттарын таблицага толтургула өндүү тапшырмалар берилген. Бул тапшырмалар баланын тексттин тегерегинде ой жүгүртүүсүнө, аларды талдоого багыттап турат. Демек, бул жумуштар окуулуктун жанылануусун тастыктап турат.

8. Окуу ылдамдыгын текшерүүгө берилген тексттер. Окуу программасынын талабынын негизинде башталгыч класста ар бир чейректин аягында окуучунун китеп окуу ылдамдыгы текшерүү жүргүзүлөт, бааланат. Бул бөлүмдө «Түлкү менен кумурска», «Шабдандын бала кези», «Торгой»,

«Коркконго кош көрүнөт», «Байчечекей», «Адептүүлүк деген эмне?», «Кагаздан жасалган мин турна», «Не дейбиз?» деген тексттер сунушталган. Ар бир тексттин мазмунуна жараша аягында суроолор, тапшырмалар түзүлгөн. Демек, окуулуктагы окуу ылдамдыгынын материалдары дагы анын окуучунун инсандык сапаттарын өнүктүрүүгө багытталгандыгы байкалат.

9. Текстти окуу аркылуу окуу көндүмүн калыптандыруучу тапшырмалар. Мындай тапшырмалар адабий окуу китебинин методикалык аппаратынын негизгилерине кирет. Текстти талдоого берилген тапшырмалардын ичине текстти окуу да камтылышы керек. Окуулукта мындай тапшырмалар камтылган. Алсак, атасынын баласына берген батасын таап окугула (25-бет), жылан кандай амал ойлоп тапты? Ошол жерин чыгармадан таап, үн чыгарып окугула (36-бет), чыгарманы ролдорго бөлүштүрүп аткарып көргүлө (62-бет), ырды жаттап алгыла жана көрктүү айтып бергиле (154-бет) деген өндүү тапшырмалар кездешет. Бирок мындай тапшырмалардын өтө аз экендигин белгилөөгө болот. Башталгыч класстын окуучуларын текстти талдоодо китеп менен иштөөнүн ыкмалары көбүрөөк сунушталса, баланын тексттин мазмунун түшүнүүсүнө жол көрсөтө алары тажрыйбадан байкалууда. Ошондуктан авторлор бул сунушту окуулуктун кийинки басылышында толуктайт деген ойдобуз.

10. Окуулуктагы суроолор жана тапшырмаларда предмет аралык байланыш да каралган. Мында көбүнчө сүрөт искусствосу, эмгекке үйрөтүү, математика, мекен таануу, музыка сабактары менен байланышы каралган. Мисалы, силер да түстүү кагаз, жалбырактардан көпөлөк жасагыла (эмгекке үйрөтүү, 14-бет), ангедеги окуя боюнча элестетип сүрөт тартып келгиле (ИЗО, 42-бет), тал-теректердин шуулдашын да музыкага салыштырып болобу? Ал эми суунун акканычы (музыка, 53-бет), кагаздан кар бүртүктөрүн ар биринер өз алдынарча жасап көргүлө жана аларды салыштыргыла (эмгекке үйрөтүү, 71-бет), түрдүү нандын сүрөтүн тарткыла (ИЗО, 76-бет), ырга жараша элестетип сүрөт тарткыла жана ырды жаттап алгыла (ИЗО, 112-бет), жайлоодо деген темада сүрөт тартып келгиле (ИЗО, 162-бет). Мындай тапшырмаларды аткаруу менен бала предметтин башка предметтер менен байланышын жогорулата алат.

11. Окуулуктун түзүлүшү баланын инсандык сапаттарын текст аркылуу калыптандыруу маселесин колго алган. Инсандыкка багыттап окутуу – бул буга чейинки окутулуп келген педагогикалык идеяларды таануу деген пикирден алыс болуубуз зарыл. Бул педагогикалык идеяларды бири-бирине толуктап, ылайыктап окутууда гана биз адабий окуу сабагын замандын талабына жараша окута алабыз. Демек, окуулук ушул идеяларды ишке ашыруу менен түзүлгөн деп айтууга негиз бар. Окуулук «Сынчыл окуу жана жазуу», «Сапаттуу билим», «Бирге окуйбуз» долбоорунун стратегияларын жетекчиликке алгандыгын белгилөөгө болот. Окуулуктун текстиндеги ар бир сунушталган суроолор жана

тапшырмалар окуучунун инсандыгын калыптан-дырууга багыт алгандыгы байкалат. Ошондой эле кыргыз адабиятын жана адабий окууга үйрөтүүнүн методикаларына арналган окумуштуулардын (С.Турусбеков, Н.Ишекеев, К.Сартбаев, С.Рысбаев, А.Муратов, С.Батаканова, А.Токтомаматов, С.Сакиева, Б.Абдухамидова) эмгектери жетекчиликке алгандыгы байкалат. Бул эмгектердин апробацияланышын ушул окуулуктан көрүүгө болот.

12. Интерактивдүү методдор – окуулуктун түзүлүшүндө башкы ролду ойногон. Окуулуктун тапшырмаларында жеке, жупта, группада иштөө, синквейн, кластер, кроссворд түзүү, сынчыл окуу, бири-бирин окутуу, инсерт (белгилеп окуу), т-схемасы, Блумдун таксоманиясы, чакыруу, түшүнүү, ойлоону стратегиялары практикаланган. Бул стратегияларды пайдалануу менен окуучунун окуу чыгармачылыгын өнүктүрүүгө боло тургандыгын окуу материалдарынан байкоого болот.

13. Окуулуктун мазмундук түзүлүшү улуттук балдар адабиятынын өкүлдөрүнүн чыгармаларынан сунушталган. Окуулуктун мазмунундагы тексттерде котормолор кездешпейт. Жалан кыргыз балдар адабиятынын акын-жазуучуларынан чыгармаларынан турат. Окуулукка көркөм чыгармалардын бардык жанрынын үлгүлөрү камтылган. Ырларга Барпынын, Нурмолдонун, А.Токомбаевдин, А.Осмоновдун, Т.Кожомбердиевдин, Ш.Дүйшеевдин, Т.Үмөталиевдин, А.Кыдыровдун, Т.Самудиновдун, Ж.Исабаеванын, Б.Чотурованын, Б.Асаналиевдин, Н.Ахмедулиндин, Ж.Абдыкалыковдун чыгармалары тандалган. Кара сөз түрүндөгү чыгармаларга К.Тыныстановдун, Т.Сыдыкбековдун, А.Муратовдун, С.Рысбаевдин, Ш.Садыбакасовдун, Б.Абдухамидованын, «Кырчы» жана «Балаты» журналдарына жарыяланган ангемелер сунушталган. Ал эми элдик оозеки чыгармалардан жомоктор, тамсилдер, эпостордон үзүндүлөр, макал-лакап, табышмактар, калптар, жанылмачтар балдардын жаш өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен түзүлгөн. Окуулуктун мазмуну, мааниси улуттук колоритти чагылдырып турат деп айтууга толук негиз бар.

Окуулукту пайдалануунун жолдорун үйрөтүүгө карата методикалык колдонмосу кошо басылган. Методикалык колдонмо 2 бөлүктөн турат. Биринчи бөлүктө окуу китебинин мазмуну жана түзүлүшү тууралуу, адабий окуу сабагында окуучулар ээ болуучу компетенттүүлүктөр (тилдик коммуникативдүүлүк), адабий окуу сабагында окуучунун сынчыл ойломун өстүрүү жана ал аркылуу компетенттүүлүккө үйрөтүү маселеси, адабий окуу сабактарында окуучуга билим берүү менен тарбиялоонун биримдүүлүгүн эске алуу, текст менен иштөө жана сөз өстүрүү жумуштары (текст, текст менен машыгуунун өзгөчө формасы, текст менен иштөөнүн жолдору, текстти окугандан кийинки аткарылуучу иштер), адабий окуу сабагындагы жомоктордун мааниси жана окуп-үйрөнүү жолдору,

жомокту ар тараптуу (комплексүү) талдоо жүргүзүү ыкмалары, адабий окуу сабагында окуучулардын окуу ишмердүүлүгүн уюштуруунун формалары жана методдору (текстти окуганга чейинки ишмердүүлүк, текстти окуу ишмердүүлүгү, текстти окугандан кийинки ишмердүүлүк, текст боюнча окуучунун билимин бышыктоо формалары, текст боюнча окуучунун билимин комплекстүү текшерүү формалары, окуу ишмердүүлүгүн уюштуруу формалары), баяндама жана дил бвян жазууга үйрөтүү, окуу китебиндеги сүрөттөр менен иштөө (предметтик, кырдаалдык, окуялуу) боюнча методикалык сунуштар берилген. Ал эми экинчи бөлүгүндө 2-класстагы адабий окуу предмети боюнча календардык план, сабактардын болжолдуу иштелмелери берилген. Учурда бул окуулук жана методикалык колдонмо башталгыч мектептерде колдонулуп, апробациядан өтүүдө. Жалпысынан алганда, окуулук инсанга багыттап окутуунун негизинде түзүлгөн. Окуулуктун мазмуну, мааниси окуучунун да, мугалимдин да талабын канаттандыра алат. Окуулуктун тексттеринин тандалышы, аларды бөлүм боюнча жайгаштыруу, тапшырмалардын түрлөрү, сүрөттөрдүн берилиши, окуучулардын өз алдынча иштөөгө берилген материалдары да системалуу түзүлгөндүгү байкалат. Бирок ошондой болсо да окуулукта айрым кездешүүчү кемчилдиктер да жок эмес.

Биринчиден, тексттерге сунушталган суроолор жана тапшырмалардын системасы мурдагы окуу китептериндеги методиканы кайталаган. Биздин оюбузча, текстке карата түзүлгөн суроолор жана тапшырмалар баланын текстти айтып, окуп берүүгө карата түзүлсө ыңгайлуу болмок.

Экинчиден, макалдардын мазмунун чечмелөөгө карата тапшырмалар окуучу үчүн оор экендиги эске алынган эмес. Макалдын мазмунун бала чечмелеп айтып бере албайт (6,8,11,22,37 ж.б.).

Үчүнчүдөн, ырдын текстин талдоого берилген суроолор жалпы, үстүртөн түзүлгөн, же болбосо тексттин мазмунун талдоого багытталбагандыгы байкалат (4,6,7,11,12 ж.б.).

Төртүнчүдөн, текстти окуу аркылуу окуучунун окуу көндүмүн калыптандыруучу тапшырмалар өтө аз экендиги байкалат. 2-класстын «Адабий окуу» окуулугу жаны муундун өкүлдөрү үчүн түзүлгөн окуулук катары учурда окутулууда. Ал эми окуулуктун жетишкендигин аныктоо, кемчилдигин толуктоо учурдун талабы.

Адабияттар:

1. Бекбоев И.Инсанга багыттап окутуунун теориялык жана практикалык маселелери. – Б., 2015.
2. Рысбаев С.К., Абдухамидова Б.А., Ибраимова К. Адабий окуу. 2-класс үчүн. – Бишкек, 2012.
3. Сакиева С.С. Адабий окууга үйрөтүүнүн педагогикалык негиздери. – Бишкек, 2010.
4. Башталгыч класстардагы окууга коюлуучу базалык талаптар. – Бишкек, 2014.

Рецензент: д.пед.н., профессор Бабаев Д.